

نگاهی دوباره به سیمای پیامبر

رضا رجب‌زاده

انتشارات دوستان

سرشناسه	رجب‌زاده، رضا، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	نگاهی دوباره به سیمای پیامبر / رضا رجب‌زاده.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات دوستان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۳۰۴ ص. ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	978-964-6207-98-1
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - اخلاق
موضوع	Muhammad, Prophet - Ethics:
موضوع	محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - فضایل
موضوع	Muhammad, Prophet - *Virtues:
رده‌بندی کنگره	BP ۲۴/۴۶:
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۹۳:
شماره کتابخانه ملی	۶۰۴۹۶۴۰:

انتشارات دوستان خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، پلاک ۳، تلفن: ۶۶۲۰۲۹۶۲

رضا رجب‌زاده

نگاهی دوباره به سیمای پیامبر

حروفچینی: شبستری

چاپ: دیبا

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

همه حقوق محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر روش (بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم بازیابی و پخش) بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

سایت: www.doostan.ir

پست الکترونیکی: doostanpub@yahoo.com

www.behanbook.ir

فروش اینترنتی:

فهرست

۹	مقدمه
---	-------

بخش اول

۴۱	توصیف شمایل پیامبر
۴۹	سیره شخصی رسول زکرا را سلام
۶۶	خوردن و آشامیدن پیامبر اکرم
۷۲	لباس
۷۳	مجالس رسول خدا و کیفیت نشست و ایستادن
۷۹	زهد و ساده زیستی
۸۹	مسجد النبی
۹۳	عهد و وفا
۹۶	رعایت موازین
۹۹	حسن معاشرت
۱۰۵	سخاوت رسول خدا (ص)
۱۰۹	کیفیت نزول وحی
۱۱۰	جنگ های پیامبر اکرم
۱۱۵	فرمان های جنگی
۱۲۰	جنگ بدر
۱۲۷	جنگ اُحُد
۱۳۲	جنگ خندق

۱۳۹	صلح حدیبیه
۱۴۵	فتح مکه
۱۵۲	جنگ خنین
۱۵۹	پیامبر و هیأت‌های نمایندگی قبایل

بخش دوم

۱۷۷	ایمان و اسلام
۱۷۹	تمسک به کتاب و سنت
۱۸۲	دعوت
۱۸۶	نیت و نقش آن در عمل
۱۸۷	صفات مؤمن
۱۹۲	پندها و حکمت‌ها
۲۰۶	مکارم اخلاق
۲۱۸	آداب معاشرت
۲۲۰	آداب دوستی و مصاحبت
۲۲۳	ضیافت و میهمانی
۲۲۴	صدقه
۲۲۷	تفأل و شگون زدن
۲۲۹	صفات ناپسند
۲۳۳	شعر و مدح
۲۳۵	احکام
۲۳۷	حدود و تعزیرات
۲۴۱	امر به معروف و نهی از منکر
۲۴۲	جهاد
۲۴۵	داد و ستد و معامله با مردم
۲۵۴	پرهیز از گرفتن وام
۲۵۷	بهره‌گیری از نعمات الهی
۲۶۲	رعایت حدّ وسط در عبادت و ترغیب به رفق و مدارا

- ۲۷۰ نظافت و پاکیزگی
- ۲۷۱ امارت و حکمرانی
- ۲۷۵ عقل
- ۲۷۶ ترغیب و تشویق به تحصیل علم و شرایط آن
- ۲۷۹ سیر و سفر
- ۲۸۱ رفتار با کارگر و خدمتکار
- ۲۸۲ رفتار با همسایگان
- ۲۸۴ مسکن
- ۲۸۶ خراب رویا
- ۲۸۷ حسب و نسب
- ۲۸۷ آیین نکاح و همسرداری
- ۲۹۳ پدر و مادر و درندگان، ظیئه هر کدام از آنها
- ۲۹۵ مرگ و مراحل بعد از مرگ

مقدمه

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ
«آیه ۲۱، از سوره الاحزاب»
هرآینه برای شما در وجود رسول خدا نمونه و سرمشق نیکو و پسندیده‌ای
است.

خدای تبارک و تعالی سیره و روش زندگی رسول بزرگوار اسلام را
بهترین و شایسته‌ترین نمونه برای مسلمانان دانسته و آنها را به بهره‌گیری از
سیره عملی و سخنان آن بزرگواران توصیه کرده است.

در رابطه با سیره و سنت پیامبر بزرگوار اسلام، از همان آغاز، در میان
مسلمانان دو رأی و نظر پیدا شد:

دسته‌ای معتقد بودند که با بودن قرآن، الزامی به سنت پیامبر و احادیث
آن بزرگوار نیست و کتاب خدا برای راهنمایی و هدایت بشر کافی است در
مقابل، دسته دیگر، بر این نظر بودند که عمل و گفتار رسول خدا ترجمان
قرآن بوده و عمل به آن را چون عمل به آیات قرآنی، واجب می‌دانستند و در
میان هر دو دسته کسانی هم دچار افراط و تفریط گشته‌اند.

بعضی حتی نقل آثار و اقوال رسول خدا را به بهانه صیانت آیات قرآنی
جایز نمی‌دانستند و در مقابل کسانی هم بودند که به استناد آیه شریفه (إِنْ هُوَ
الْأَوْحَىٰ يُوْحَىٰ) تمام گفتار رسول خدا را وحی الهی دانسته که جبرئیل بر
زبان آن حضرت جاری نموده است چونان آیات قرآنی که بر آن حضرت
نازل می‌شد.

اینها را عقیده بر این بود که قرآن و حدیث در اینکه وحی بوده و از جانب خدای سبحان بر پیامبر نازل شده با هم متفقاند و تنها فرقی که بین این دو هست این است که قرآن از لحاظ عبارات معجزه است و احدی از افراد بشر نمی‌تواند همانند آن عبارتی بیاورد و فرشته وحی، و حتی شخص رسول خدا حق این‌که در الفاظ آن تصرفی نمایند، ندارند بر خلاف احادیث نبوی که در آنها معنا بر رسول خدا القاء می‌شود و پیامبر، خود، جامعه عبارت بر تن آن می‌پوشاند و به هر لفظ و عبارتی که مناسب دید بیان می‌نماید.

اول از این افراط و تفریط‌ها که بگذریم آنچه که امروزه مورد اتفاق تمام اهل اسلامی از هر مذهب و طائفه است این است که سیره و سنت رسول بزرگوار اسلام، یکی از مصادر تشریع و در حقیقت ترجمان آیات قرآنی، و بیانگر کیفیت انطباق قوانین و احکام اسلامی است، ما اگر سنت را ندیده انگاریم نشانه‌ای از مساسی را در حقیقت از دست نهاده و عمل به قرآن را تعطیل نموده‌ایم چرکه آیات قرآنی بیانگر اصل حکم است اما کیفیت انجام و شرایط آن، تنها با استفاده از سنت برای ما روشن می‌شود، آن بزرگوار را در دوران رسالت در هر واقعه‌ای سخنی، و در هر استفتائی توضیحی بود و در رابطه با بسیاری از آیات قرآن و روشن شدن مقصود و تفسیر آن، سخنانی فرموده و احادیثی از آن بزرگوار بر جای مانده است و خود آن حضرت هم فرمود:

«أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْقُرْآنَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ أَلَا يُوشِكُ أَنْ تُشَاهِدَ عَلَيَّ أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ الْأَمْرُ مِنْ أَمْرِي فَيَقُولُ عَلَيْكُمْ بِهَذَا الْقُرْآنَ فَمَا وَدِدْتُ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ فَأَحْلُوهُ، وَمَا وَدِدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرِّمُوهُ وَإِنْ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ كَمَا حَرَّمَ اللَّهُ»^۱.

به من قرآن عطا شده است و مثل آن با آن نیز به من داده شده، مباد که کسی با شکمی سیر بر متکایش تکیه زند و چون سخنی از من به وی رسد

بگوید بر شما باد به قرآن، آنچه را که قرآن حلال نموده حلال، و آنچه را که حرام نموده حرام می‌باشد، همان آگاه باشید که آنچه را که رسول خدا حرام کند چنان است که خدا حرام نموده است.

خدای تبارک و تعالی در قرآن، مسلمانان را به پیروی از رسول بزرگوار اسلام فرامی‌خواند و تبعیت از آن بزرگوار را واجب می‌شمرد، از جمله می‌فرماید:

يٰۤاَيُّهَا الرَّسُوْلُ فَقَدْ اطَاعَ اللّٰهَ وَ مَنْ تَوَلّٰى فَمَا اَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا.

«آیه ۸۰، از سوره ۴»

و دیگر از پیامبر اطاعت کند در حقیقت از خدا اطاعت نموده است و هر کس پشت نموده و سر باز زند ما ترا مسئول اعمال آنان قرار نداده‌ایم و در سوره دیگر می‌فرماید: «مَاءَ اَتَكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَ مَا نَهَكُمُ عَنْهُ فَاتَّهَوْا».

«آیه ۷، از سوره ۵۹»

آنچه پیامبر به شما را پیروی و آنچه شما را از آن بازداشت از آن بازایستید.

و در آیات بسیاری اطاعت از پیامبر را با اطاعت ذات اقدس حق قرین ساخته و می‌فرماید: اطِيعُوا اللّٰهَ وَ اطِيعُوا الرَّسُوْلَ.

خوشبختانه در میان رهبران جهانی که راس را سراغ داریم که زندگی و آثار و گفتارش چونان رسول بزرگوار اسلام این گستردگی و دقت برای آیندگان به یادگار مانده باشد.

گرچه بنا به دلائلی، پس از رحلت رسول بزرگوار اسلام در بسیاری از زمان از ضبط و کتابت اقوال و آثار آن بزرگوار ممانعت شد، ولی امت اسلامی به خاطر علاقه‌ای که به آن حضرت داشت این مهم را از یاد نبرد و ما امروز با دریایی از این میراث گرانبها روبه‌رو هستیم و علماء و دانشمندان اسلامی در اعصار و قرون گذشته هر کدام به قدر همت و توان خویش در حفظ این میراث گرانبها زحمت‌ها کشیده رنج‌ها متحمل شده‌اند. دسته‌ای به ضبط احادیث به جای مانده از آن بزرگوار و سخنان آن حضرت پرداختند

و با زحمات طاقت‌فرسا مجامع حدیث را فراهم آوردند و در این راه چه رنج‌ها که بر خود هموار ساخته و چه مشقّاتی که متحمل شدند به گونه‌ای که گاه برای شنیدن یک حدیث سفرها نموده و مسافت‌هایی طی می‌نمودند و در هر عصر و زمانی طبقه‌ای از علماء و دانشمندان اسلامی مسئولیت نقل و روایت احادیث نبوی را به عهده گرفته و به آیندگان منتقل می‌ساختند به گونه‌ای که شرح حال حافظان و راویان احادیث، خود یکی از رشته‌های علوم اسلامی شد و با این‌که تا کسی بیست هزار حدیث را با بیان اسامی راویان آن تا زمان رسول خدا نمی‌دانست به لقب حافظ ملقب نمی‌شد باز در هر عصر از تاریخ اسلام، ما به اسامی بی‌شماری از محدثین و حافظان حدیث می‌خوریم. و این تعداد، حداقل احادیثی بود که یک حافظ می‌باید از آن‌ها یاد می‌کرد. در حالی که در میان حفاظ حدیث کسانی بودند که اجازه روایت یک پیوند حدیث را داشته‌اند و در شرح حال بعضی از آنها آمده است که ششصد هزار مسئله از او سؤال شد و او در جواب همه آن مسائل گفت، حدّثنا، و خبرنا، و روینا چند حدیث نمودند و چنین خبر داده‌اند و چنین روایت نموده‌اند.

ناگفته نماند که تمام احادیث به حال مانده از رسول خدا خیلی کمتر از اینهاست ولی گاه می‌شد که یک روایت از دست بیست و سی طریق روایت می‌شد. و اما شمار روایات نبوی، بزرگترین مجموعه روایات اهل سنت کتاب جمع‌الجوامع سیوطی است که حاوی هشتاد هزار حدیث است و کتاب کنز‌العمال که مؤلف آن ادعا نموده است که اگر کسی به این کتاب دست یابد به تمام احادیث جمع‌الجوامع به‌اضافه احادیث دیگری که بی‌شمار نیابدها است دست یافته است نزدیک به چهل و شش هزار حدیث را دربر دارد و اگر مکررات آن حذف شود نزدیک به سی و دو هزار حدیث می‌شود.^۱ و اینها جدای از مجامع حدیث علماء و دانشمندان شیعه است که در آنها هزاران

حدیث از طریق اهل بیت عصمت و طهارت از رسول بزرگوار اسلام روایت شده است.

اما سیره عملی و شرح احوال و زندگی رسول خدا، در این زمینه هم کتب متعددی تألیف شده و دانشمندان تاریخ زندگی آن حضرت را به رشته تحریر درآورده‌اند.

اینان نیز همگی در یک وادی نبوده و بلکه به چند دسته تقسیم می‌شوند. جمعی به بیان تاریخ زندگی آن حضرت از ابتدا تا به هنگام رحلت پرداخته، جماعتی تنها یکی از جنبه‌های زندگی آن بزرگوار را وجهه همت خود قرار داده، در آن به تحقیق و تفحص پرداخته‌اند.

به عنوان مثال، کتب مغازی، تنها و تنها به ذکر و بیان جنگهای رسول خدا اختصاص یافته است، در مقابل کسانی به شرح حال سفیران و فرستادگان رسول خدا، شرح مآثر و ریت آنها پرداخته‌اند، جماعتی در رابطه با نامه‌ها و فرمان‌های آن حسرت حقیق نموده و در این زمینه تألیفاتی از خود بر جای گذاشته‌اند و عده‌ای به بیان شرح حال صحابه و یاران آن حضرت پرداخته و کتاب‌هایی نیز در رابطه با انس و همسران آن بزرگوار تألیف نموده‌اند. و در این راه تا آنجا پیش رفته‌اند که تنها در رابطه با کفش پیامبر کتاب‌هایی تألیف شده است.

صاحب کتاب التراتیب الاداریه، از جمعی از بزرگان نام می‌برد که تنها در این موضوع، تحقیق و تألیفی داشته‌اند از جمله ابوالحسن بن عساکر، و سراج بلقینی، و بستی، و شمس محمد بن عیسی مَقْرئ صاحب کتاب العین فی تحقیق امر النعلین و ابوالعباس مَقْرئ تلمسانی صاحب کتاب النحاحات الغنبریه فی وصف نعلی خیر البریه، نام می‌برد و شمار کتابی را که در همین موضوع خاص تألیف شده بیش از پنجاه و چند کتاب می‌داند.

تو خود حدیث مفضل بخوان از این مجمل.

اما افسوس که امروزه این میراث گرانبها که می‌باید در تمام شئون زندگی مسلمانان به منزله برنامه زندگی آنها بوده و به حکم آیه شریفه قرآن که می‌فرماید: «وَلَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» زندگی آن بزرگوار سرمشق

زندگانی ما باشد، به فراموشی سپرده شده و سیره عملی پیامبر که بهترین شیوه و روش برای زندگی انسان است در لابه لای کتاب‌ها باقی مانده و امت اسلام از آن محروم مانده است.

ما مسلمانان گرچه هر روز لااقل ده مرتبه به رسالت آن بزرگوار گواهی می‌دهیم و در نماز «أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» بر زبان می‌آوریم ولی چیزی که از همه کمتر به آن بها داده، بندرت در پی دستیابی به آن هستیم تحقیق در رابطه با رسالت آن بزرگوار و فراگیری اصول آن است و ای‌کاش معلوم می‌گشت که کسی که هیچ خبری از کم و کیف رسالت آن بزرگوار و هدف از بعثت آن حضرت و دستورات و تعالیم عالیّه آن سرور ندارد چگونه به این رسالت گواهی می‌دهد.

آنانی که تأسف نیست که در این برهه از زمان که دستیابی به کتاب و فراگیری علوم و معارف این اندازه سهل و آسان گشته باز معرفت و آگاهی ما نسبت به زندگی رسول بزرگوار اسلام و سیره و روش زندگی آن حضرت این اندازه اندک باشد.

مسلمانان اگر با تمام وجود، رسول بزرگوار اسلام را درک نکنند و گفتار و کردار آن بزرگوار بر روح و جان آنها اثر نگذارد چه سود که روزی هزار مرتبه بر آن بزرگوار درود فرستند و یا زبان به مدح و ستایش آن عزیز بکشایند، آنچه اسلام از ما خواسته است استماع و الگو قرار دادن رسول خدا در تمام حرکات و سکنات ماست و این معیار و ملاک و آگاهی از سیره و روش آن بزرگوار است و در جای خود ثابت شده که حیرات و برکات این آیین الهی آنگاه نصیب امت اسلامی خواهد شد که مسلمانان در تمام امور زندگی به دستورات و احکام اسلامی توجه داشته باشند. همان‌گونه که وضع فعلی ما چنین نیست و ما عملاً مصداق بارز «تُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَ تَكْفُرُ بِبَعْضٍ» هستیم. و این چنین اسلامی بعید است که راه به جایی برد و چنین مسلمانی، مشکل بار به منزل رساند.

پیروی از سنت نبوی تنها به تحت‌الحنک و گذاشتن ریش تحقق نمی‌یابد، بلکه اینها یکی از هزاران سنتی است که رسول بزرگوار اسلام پیروان خود را به رعایت آن توصیه نموده است.